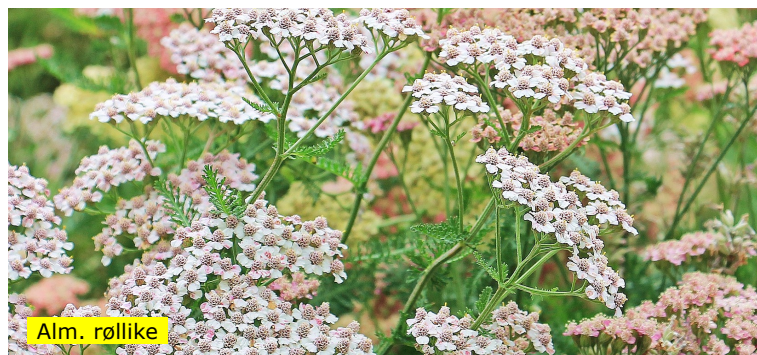
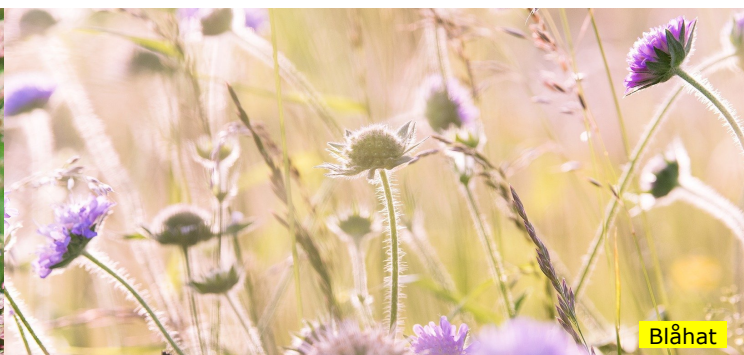

VILDERE GRÆSPLÆNE

Alm. røllike

Blåhat

OMDAN GRÆSPLÆNE TIL BLOMSTERLAND

En græsplæne er som en grøn ørken for de fleste insekter. Men den kan heldigvis omdannes til et insektparadis fuld af blomster. Den naturlige vegetation for de fleste haver er faktisk det, som kaldes *græsland* (også kaldet *overdrev*), uanset om der er sandet eller leret jord (Ejrnæs, 2016). Det skyldes, at de fleste haver har en tør og ikke alt for sur jordbund. Græsland er nemlig i den danske natur et lysåbent område, domineret af blomstrende urter, hvor jordbunden er temmelig tør og nærringsfattig med en pH mellem 4 og 8 (Ejrnæs et al., 2009). I UngEnergi kalder vi også græsland for blomsterland, fordi det meget af tiden er fyldt med mange fine små blomster.

Græsland har stor betydning for biodiversiteten i Danmark, da mange arter er knyttet hertil. Hele 32 % af danske karplanter¹ og 55 % af vores dagsommerfugle er knyttet til græsland (Buttenschøn, 2007). Græsland er desuden næst efter skov det vigtigste levested for rødlistede arter (Moeslund et al., 2019). Dvs. at mange af de arter som er tilknyttet græsland er truede. For at kunne stoppe tabet af biodiversitet i Danmark, er det derfor bl.a. nødvendigt at bevare og øge arealet af græsland.

En næringsfattig jord giver plads til de små insektvenlige græslandsplanter, der ellers udkonkurreres af konkurrencedygtige planter som græs, stor nælde (brændenælde) og skvalderkål. Men store nælde trives ikke i næringsfattig jord. Det gør til gengæld alle de mange små blomstrende græslandsurter, som har mange sjove og fine navne, såsom kællingetand, blåhat, hulkravet kodriver, kornet stenbræk, alm. røllike osv. Men lad gerne lidt brændenælde gro for sig selv i et lille område af haven. For både larverne fra Nældens takvinge, Admiral og Dagpåfugleøje lever på brændenælde (DN, 2019).

Lys jordhumle
på blåhat

Dagpåfugleøje
på stor nælde

¹ Karplanter dækker over alle frøplanter (planter der formerer sig vha. frø) og karsporeplanter (planter der formerer sig vha. sporer).

De fleste haver har tidligere været landbrugsjord og indeholder derfor en stor næringspulje (Ejrnæs, 2016). Hvis man har en hel normal græsplane og gerne vil have en chance for at skabe en fin blomstereng i stedet for, som ikke overtages af enkelte dominerende planter, anbefaler vi, at man udfører disse grundlæggende steps:

1. Fjern næringsstoffer

Vælg et lysåbent sted i haven med rigelig sol. Fjern græstørv og muldjord, så du når ned til råjorden. 10-20 cm jord skal af.

Husk at måle hvor mange kvadratmeter græsplæne du nu har omlagt og skriv det til os på ungenergi-roskilde@ve.dk. Så kan vi nemlig finde ud af hvor mange kvadratmeter vi sammen får omlagt i Roskilde kommune.

Græstørven kan gøre gavn for insekter, hvis du stabler det med jordsiden opad, så der dannes et lille jorddige (gerne vendt mod syd et solrigt sted). Her kan jordboende bier og humlebier f.eks. lave rede i huller og regnormegange (Ejrnæs, 2016). Du kan også lade det kompostere til senere brug i køkkenhaven.

Spred evt. noget sand/grus (sand og grus kan købes i det lokale byggemarked - det må ikke tages fra stranden). Det giver gode næringsfattige betingelser for græslandsurterne. Grus på 0-8 mm anbefales (Lauridsen, u.å.). Det kan også fylde hullet ud.

2. Så eller plant *danske hjemmehørende* græslandsurter

Græsland i naturen kan faktisk indeholde helt op til 50 forskellige plantearter per kvadratmeter! (Bruun & Ejrnæs, 1998). Mange danske insekter er knyttet til danske hjemmehørende græslandsurter (Bruun & Ejrnæs, 1998). Nogle insekter har tilpasset sig enkelte planter, f.eks. blåhatjordbi som kun søger pollen fra blomsten blåhat (Hansen, 2012).

Frø kan enten købes over nettet (se sidste side) eller indsamles i naturen, f.eks. i Hedeland, lige uden for Roskilde. Eller du kan være en heldig kartoffel og få en pose frø af UngEnergi Roskilde.

Det er en god ide at blande den lille frømængde med lidt tørt sand for at opnå en bedre fordeling af frøene, ved håndsåning (Nykilde, u. å.). Rugmel eller lignende kan måske også bruges. Man kan også bare sørge for at være meget omhyggelig og sprede frøene så de fordeles pænt over hele jordstykket og ikke tabe dem alle sammen på én gang.

Græslandsfrø skal helst sås fra midt april til start juni eller i august/september. Riv kun lidt i jorden *eller* drys en smule jord/sand oven på frøene efter såning, så frøene kun blandes i det øverste lag. Stamp jorden med den 'flade' side af rivehovedet, eller et fladt bræt eller din håndflade, så frøene får bedre fat i jorden. Frøene må dog endelig ikke komme for dybt ned i jorden, da de har brug for lidt lys til at spire. Vand jordstykket hvis det er meget tørt og vand igen senere, hvis der kommer tørre perioder (Nykilde, u. å.).

Aurora

Alm. blåfugl

Nældens takvinge

3. Pleje og frøspredning

En almindelig græsplæne bliver som regel slået én gang om ugen i vækstsæsonen. Græsland behøver slet ikke lige så meget pleje. Det skal kun slås 1-3 gange om året.

Græslandsvegetation er naturlig lav. Græslandsvegetation er også naturligt en smule åben og skygger dermed ikke ligeså meget for solens stråler, som en normal tæt græsplæne. Dermed bliver jorden mellem planterne varmet op. Det er bl.a. sommerfugle helt vilde med. De elsker nemlig varme (Ejrnæs, 2016).

Klip planterne ned i ca. 10 cm højde efter afblomstring og frømodning i oktober/november. Frøene er modne, når de er tørre, ofte brunlige i farven og nærmest selv falder af. Hæng så afklippet til tørre i et par uger og nulre frøene af (evt. med en pose omkring). De modner nok ikke alle sammen på samme tid. Så du kan også samle dem ind løbende direkte fra planterne. De fleste modnes i august/september. Spred lidt flere i haven og del dem med naboer, venner eller spørg på facebook om der er nogle som mangler f.eks. i gruppen: "Sammen gør vi Roskilde vildere!".

I naturen er det de store græssere¹ som står for at bide planterne ned en gang i mellem (Ejrnæs, 2016). Så det er en hel naturlig ting for græslandsplanterne at blive høstet. Det skaber faktisk mere diversitet - dvs. plads til flere arter, fordi det forhindrer konkurrencedygtige arter i at overtage det hele.

En hækkesaks er et velegnet redskab, hvis du kun skal slå 3 kvadratmeter. En god gammeldags le egner sig nok bedst, hvis der er tale om større arealer. En almindelig plæneklipper er ikke så god til at slå græs, der er højere end 10-12 cm. Plæneklipperen klipper også planterne helt i stykker, så du ikke kan hænge dem til tørre, hvis du gerne vil høste frøene. Plæneklipperen dræber også insekter (Ejrnæs, 2016), så den vil vi ikke ligefrem anbefale. Men den kan være fin at bruge til at slå nogle stier, hvor græsset ikke bliver så højt.

DESIGNFORSLAG

Her er nogle forslag til forskellige grader af vildskab:

MEGA VILD

Du kan være mega vild og lade størstedelen af plænen overgå til blomsterland. Så skal du bare lige have fadt i nogle flere frø. Dem kan du som sagt købe flere af på nettet (se links på sidste side) hvis du vil have nogle flere med det samme.

Det kan godt virke lidt voldsomt at skulle fjerne græstørv og muldjord fra et større område, men bare rolig, det skal nok blive fint og fuld af blomster. Du kan også starte med at lave et mindre blomsterbed, og så samle frøene derfra og sprede dem til nye områder i haven og på den måde gradvist udvide blomsterlandet.

Du kan også forsøge at blot at lade græsset gro i et område af haven og slå og fjerne afklippet derfra et par gange om året, læs mere under "VILD DOVEN".

¹ Store græssere er en samlet betegnelse for store græssende dyr f.eks. hest, dådyr, urokse, elg m.fl.

Alm. knopurt

Blæresmælde

Cikorie

VILD BEGYNDER

Hvis du vil starte lidt mindre vildt ud og ikke er helt parat til at udlægge hele eller halvdelen af haven til blomsterland, kan du også bare starte med at lave et mindre blomsterbed et valgfrit sted i haven, evt. tæt på havebordet så du kan sidde og observere blomsternes udvikling henover sommeren, og se hvilke insekter, der kommer på besøg. Eller du kan placere det ud til vejen, så det kan inspirere forbipasserende.

VILD ORDEN

Du kan sagtens have orden og vilde blomster på samme tid. Du kan indrette haven med ligeså mange bede i den størrelse og form, som du foretrækker, med snorlige stier imellem. Hvis du gerne vil have noget pænt og ordentligt fra starten, kan du plante de vilde blomster i stedet for at så dem og på den måde være 99 % sikker på, hvad der kommer og hvor. Du kan være heldig at finde hjemmehørende stauder hos planecenteret eller du kan forkultivere blomsterne fra frø. Du behøver ikke blande alle blomsterne i samme bed. Du kan indrette bedene, som du vil, i de farvekombinationer som du ønsker.

VILD DOVEN

Du kan også bare stoppe med at slå græsset og kun nøjes med at slå det 2 gange om året (i april/maj og i september/oktober) og fjerne afklippet for at fjerne næring. Lad helst hver med at slå hele arealet på en gang. Slå højst 2/3 af arealet på en gang. Det kan dog tage mange år at fjerne næring ved denne metode, men man kan alligevel ret hurtigt se nogle forandringer i plænen. Der kommer højst sandsynligt ikke så mange græslandsurter af sig selv (Ejrnæs, 2016). De gror nemlig desværre ikke så mange steder længere (med mindre din nabo har sået nogle). Men der kan sagtens komme andre mere almindelige blomster til som bellis, agernpris, storkenæb, vejbred, hvidkløver m.fl. Man kan også forsøge at introducere nye arter ved at fjerne lidt græstørv enkelte steder og så nogle frø der, som måske vil brede sig med tiden.

Man kan lave nogle stier, hvis man er til det, som kan slås med plæneklipperen. Men man behøver ikke lave stier. Planterne kan sagtens tåle at du går lidt rundt i dem. De er jo vandt til store græssere, der går rundt i dem. Det kan faktisk være godt for nogle af græslandsplanterne, at der bliver jokket lidt rundt og at nogle spiller lidt fodbold en gang i mellem (det er især godt med noget forstyrrelse i vinterhalvåret). Det giver nemlig mulighed for at nogle nye planter kan spire frem, hvis der bliver skabt en lille smule bar jord hist og pist.

"Vild Doven" metoden egner sig ikke så godt til vores blomsterfrø, da de kræver bar og næringsfattig jord til at spire og trives. Men metoden kan med fordel praktiseres andre steder i haven.

UngEnergi er en national klima- og miljøorganisation for unge, med forskellige lokalafdelinger bl.a i Roskilde. I UngEnergi Roskilde har vi lavet flere forskellige ting. Vi har bl.a. målt folks klimaaftryk med vores CO2-meter, afholdt affaldsindsamling ved Roskilde Fjord og marcheret rundt på Roskilde Festival med grønne aktiviteter.

Kontakt os, hvis du har nogle spørgsmål på ungenergi-roskilde@ve.dk ☺.

LINKS & FACEBOOKGRUPPER:

Du kan også få mere hjælp, vejledning og inspiration i facebookgrupperne:

- *"Vild natur - Hvor du bor"*, en lokalgruppe startet af en såkaldt havementor fra Roskilde kommune.
- *"Sammen gør vi Roskilde vildere!"*
- *"VILD MED VILJE"*, en national gruppe.

Find inspiration til andre vilde tiltag i haven her, som også er supervigtige:

- voresnatur.nu/lav-vild-natur-hvor-du-bor
- https://www.dr.dk/drtv/serie/vilde-haver-_goer-det-selv_209321

Her kan du købe flere gode vilde blomsterfrø (første link er samme blanding som vi også uddeler):

- <https://www.froehandel.dk/butik/eng-og-vildblomsterblandinger/vilde-blomster/>
- <https://www.froehandel.dk/butik/eng-og-vildblomsterblandinger/>
- <https://www.vildtremisen.dk/shop/71-vilde-blomster/>
- <http://www.pratensis.se/froblandningar>

De fleste blandinger af frø til "sommerblomster" eller "markblomster" er farverige blandinger af enårige blomster som valmuer og kornblomster samt forskellige mere eksotiske planter, og de kan sætte kulør på haven, men er ikke lige så gode for insekterne som de vilde hjemmehørende arter f.eks. rødkløver, blåhat, kongepen, musevikke, gul snerre m.fl. Sørg for at kigge efter disse, når du køber frø. Vores blanding indeholder godt nok også lidt kornvalmue og kornblomst. Det skyldes at de flerårige nok ikke vil nå at blomstre første år, men kun nå at danne en roset. Derfor har man tilføjet klinte, kornvalmue og kornblomst, så der er lidt som blomstrer første år.

Navnene på de 28 forskellige hjemmehørende blomster i vores frøblanding:

Flerårige: Alm. Røllike, Farve-gåseurt, Smalbladet klokke, Blåklokke, Nældebladet klokke, Alm. knopurt, Cikorie, Knoldet mjødurt, Gul snerre, Prikbladet perikon, Blåhat, Hvid okseøj, Kællingetand, Tjærenellike, Trævelekrone, Skov forglemmigej, Merian, Dunet vejbred, Hulkravet kodriver, Alm. brunelle, Nikkende limurt, Dagpragtstjerne, Blæresmælde, Moskus katost. En-årige: Klinte, Kornblomst, Kornvalmue. Toårige: Alm. slangehoved.

KILDELISTE

Bruun, H. H., & Ejrnæs, R. (1998). *Overdrev - en beskyttet naturtype*. Miljø- og Energiministeriet, Skov og Naturstyrelsen.

Buttenschøn, R. (2007). Græsning og høslæt i naturplejen. Miljø- ministeriet, Skov- og Naturstyrelsen og Center for Skov, Landskab og Planlægning, Københavns Universitet.

DN (Danmarks Naturfredningsforening). (2019). *Det skal du plante i din have: Planter sommerfuglene elsker*. Hentet fra <https://www.dn.dk/nyheder/det-skal-du-plante-i-din-have-planter-sommerfuglene-elsker/>

Ejrnæs, R. (2016). *Den uendelige have*. Aarhus Universitetsforlag.

Ejrnæs, R., Nygaard, B. & Fredshavn, J.R. 2009: Overdrev, enge og moser. Håndbog i naturtypernes karakteristik og udvikling samt forvaltningen af deres biodiversitet. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 76 s. – Faglig rapport fra DMU nr. 727. <http://www.dmu.dk/Pub/FR727.pdf>

Hansen, M. D. D. (2012). *Blåhatjordbi*. Naturbasen. <https://www.naturbasen.dk/art/7750/blaahatjordbi>

Lauridsen, R.B. (u.å.). *Biodiversitet: Den naturlige blomstereng*. <https://haveselskabet.dk/blomstereng>

Moeslund, J.E., Nygaard, B., Ejrnæs, R., Bell, N., Bruun, L.D., Bygebjerg, R., Carl, H., Damgaard, J., Dylmer, E., Elmeros, M., Flensted, K., Fog, K., Goldberg, I., Gønget, H., Helsing, F., Holmen, M., Jørum, P., Lissner, J., Læssøe, T., Madsen, H.B., Misser, J., Møller, P.R., Nielsen, O.F., Olsen, K., Sterup, J., Søchting, U., Wiberg-Larsen, P. og Wind, P. (2019). *Den danske Rødliste*. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi. www.redlist.au.dk.

Nykilde. (u.å.). *VEJLEDNING*. <https://nykilde.dk/shop/vejledning.28338/>

